

СУДОУСТРІЙ ТА СУДОВА ПРАКТИКА; ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

Українець О.Б.,

аспірантка Інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УДК 347.97/.99

DOI <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2022.1.14>

РОЛЬ СУДУ В ПРОЦЕСІ ЛЕГІТИМАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Постановка проблеми. В умовах нестабільного розвитку нашої держави надзвичайного значення набуває питання легітимності влади, зокрема й судової, яка є основою функціонування демократичної та правової держави.

Механізм легітимації судової влади складний і багатогранний. Він передбачає непросту діалектику стосунків різних суб'єктів: держави в особі її органів, суспільства загалом та окремих громадян зокрема, а також багатьох інших. Серед суб'єктів легітимації судової влади окреме місце відводиться суду, який є єдиним органом, уповноваженим здійснювати правосуддя в державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці судової влади, правосуддю, діяльності судових органів присвячено велику кількість наукових праць не лише серед теоретиків, але і практиків.

Науково-теоретичну базу для написання даної статті склали праці: В.І. Андріяш, А. Біла-Кисельова, В.Д. Бринцева, Л.Ю. Грудцина, Р. Кирилюк, Ю.А. Клімашевська, В.В. Кравченко, О.О. Овсянникової, В.А. Раца, Ю.Ю. Рябченко, В.С. Стефанік, Н.О. Торхова, О. Українець, С. Шелест та ін.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є дослідження ролі суду в процесі легітимації судової влади.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до ст. 6 Конституції України, в Україні державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову» [11].

Щодо питання характеристики функціонування судової влади, то тут важливе значення має саме її легітимність, що, зазвичай трактується як визнання населенням права влади на примус щодо себе, згоду на підкорення такої владі, визнання її авторитетною та справедливою, існування такого роду порядку, уособленим даною владою, найкращим для країни.

Легітимність ґрунтується на довірі й прийнятті влади громадянами з врахуванням їх розуміння порядності й совісті, добра і справедливості. Крім того, визнання світовою спільнотою державної влади визначає зовнішній аспект легітимності [4, с. 25].

Варто відзначити, що професор О.П. Реєнт у своїй роботі зауважує, що «питання легітимності влади давно оформилося у самодостатній науковий напрям, важливими атрибутами якого є концептуальні конструктиви філософів, політологів, істориків, починаючи від античності до сьогодення» [21, с. 7].

В даний час поняття «легітимність» належить до найбільш поширених і суперечних категорій у соціально-гуманітарних науках і не тільки.

З цього приводу, Є. Бистрицький зазначає, що «поняття легітимності означає, що існують достатні аргументи на користь вимоги визнавати певний політичний режим як добрий та справедливий. Легітимний лад – це такий суспільно-політичний устрій, що заслуговує на визнання» [2, с. 49].

Так, І.В. Музика в енциклопедії історії України зазначає, що «легітимність як політико-правове поняття означає підтримку, позитивне ставлення, довіру або визнання авторитету влади та державно-правових інститутів сусп. думкою (у т. ч. зарубіжною), населенням країни або великими групами населення» [13].

На думку Ю. Давидова, «зміст даного поняття зумовлений необхідністю розрізняти легальну владу, що характеризується відповідними формальними законами, юридичними нормами права, від тієї, яка фактично значуща для людей, що проявляється в їхній поведінці» [8, с. 156].

Тобто, легітимність влади – це властивість, що характеризує ступінь узгодженості між підвладними та панівними суб'єктами. В науці

вона розглядається як одна з ключових умов, що забезпечують стабільність та ефективність влади.

Легітимність показує ступінь довіри до судової влади з боку суспільства, його погодження на таку владу, готовність до виконання її судових рішень (наказів).

В свою чергу поняття «судова влада», «правосуддя» і «суд» часто використовуються як синоніми або підміняють одне одного. Однак дані поняття означають подібні між собою явища правового життя, які не є однотипними. До того ж, дані поняття як «суд» і «правосуддя» змістовно наповнилися та виникли раніше, ніж «судова влада».

Так, поняття «судова влада», «суд» і «правосуддя» подібні між собою, але не тотожні, тому що виконують своє власне призначення та розташовується у власній площині.

Як поняття і як явище судова влада наділяється усіма атрибутами влади як такої. Поряд з цим, у судовій владі найбільш повно проявляється нормативно-поведінкова сторона влади. Так, нормативний аспект судової влади полягає у наявності компетенції її суб'єктів, а поведінковий виражається в певних формах її поведінки. Із зовнішньої сторони судова влада полягає у схиленні, коли сторони зобов'язані підкорятися рішенням та розпорядженням представника судової влади. Поряд з цим, простежується взаємний вплив сторін і судової влади. До того ж законодавство кожної країни намагається за допомогою нормативних засобів визначити форми співвідношення сторін і судової влади.

На думку В. Бринцева, відсутність чіткого визначення судової влади, так само як і понять суддівської діяльності, незалежності суддів, тощо, на рівні законодавчої термінології та культури «створює умови неоднозначності в правозастосовній діяльності сутності судової діяльності як реалізації владних функцій держави та значення в цьому інститутів самостійності судових органів та незалежності суддів, а також для неоднозначного сприйняття в суспільстві» [5, с. 57].

В свою чергу, В.В. Кравченко, розглядаючи питання судової влади у своїй роботі відзначає, що високий статус суду в суспільному та державному житті є однією з найважливіших ознак правової держави. Крім того «існування поряд із законодавчою та виконавчою самостійної гілки судової влади являється необхідним атрибутом будь-якої демократичної держави» [12, с. 372].

Тобто, судова влада покликана стояти, з однієї сторони, між двома іншими гілками, стримуючи та врівноважуючи їх у взаємному прагненні до абсолютизації, і, з іншої сторони, між ними та людиною, поважаючи, а отже, належним чином захищаючи його права та законні інтереси. Таким чином, судова влада має зайняти місце незалежного та неупередженого арбітра у протистоянні людини та влади у будь-якому її прояві (органу місцевого самоврядування, державного органу, посадової особи, рядового чиновника).

У своїй роботі Л.Ю. Грудцина відзначає, що існує два аспекти поняття судової влади – функціональний та інституціональний. У функціональному аспекті судова влада є сукупністю юрисдикційних повноважень, обмежених юридичною конституцією та загальними принципами права, та пов'язаних з ними повноважень держави, що реалізуються від імені народу незалежними посадовими особами – суддями – в особливо обумовленій законом судовій процедурі та іншими посадовими особами, які забезпечують юрисдикційну діяльність суддів. В інституційному аспекті судова влада – це відокремлена група пов'язаних між собою державних установ (переважно судів), які організують і забезпечують реалізацію суддями юрисдикційних повноважень [7, с. 71].

Одна з найважливіших функцій судової влади – здійснення правосуддя, тобто виробленої в процесуальному порядку правозастосовної діяльності суду з розгляду та вирішення цивільних, адміністративних та кримінальних справ, а також господарських спорів з метою охорони прав та інтересів громадян, організацій та держави. Здійснення правосуддя – виняткова компетенція судової влади.

Варто зауважити, що способи врегулювання конфліктів можуть бути різними за участю як державних, так і недержавних органів. Існуючі конфлікти можуть вирішувати органи влади, громадські організації (третейські суди), в окремих випадках можуть залучатися посередники. Однак в умовах демократичного суспільства та правової держави найвищим та найдосконалішим органом, спеціально створеним для вирішення конфліктів, є суд. Способом, яким лише суд має право вирішувати конфлікти, є правосуддя. Подібну вершину в ієрархії органів та способів вирішення конфліктів суд і правосуддя займають через те, що їх формування та функціонування максимально забезпечує незалежне, неупереджене, компетентне, справедливе, законне подолання конфлікту.

Однак, як зазначає О. Українець, на жаль, серед населення нашої держави до судів зокрема та до судової системи загалом абсолютної довіри і пошани сьогодні немає. Наші громадяни звикли, що середовище суддів закрите й не публічне, зв'язане круговою порукою і корпоративною солідарністю. В результаті простежується недовіра до судів з боку суспільства. Окрім цього рівень недовіри наближено до позначки, за якої час говорити про делегітимацію судової гілки влади як такої [26, с. 297].

Варто зазначити, що недавно було оприлюднено результати соціологічного дослідження «Ставлення громадян України до судової системи», які проводилися Центром Разумкова, які продемонстрували, що рівень довіри до інституцій державної влади загалом впливає на рівень довіри до суддівських органів.

Дослідження встановили, що визначальний вплив мають засоби масової інформації на формування громадської думки про діяльність судів. Так, для більшої кількості громадян ЗМІ є єдиним джерелом, якому переважно довіряють та з якого вони дізнаються про роботу судів. Відтак, за умов коли інформаційне поле перенасичене суб'єктивними твердженнями про судові рішення, безпідставними звинуваченнями, популістичними заявами щодо суддів, негативом загалом, марно сподіватися на об'єктивне сприйняття суспільством роботи судів. Маніпуляції та огульна критика даються взнаки – формується атмосфера всезагальної недовіри, реальних підстав для якої насправді не так вже й багато.

Так, 42,3% опитаних на виході з судів респондентів вважають, що судді в Україні сьогодні є незалежними, а 43,4% дотримуються протилежної точки зору [27]. Тобто, необхідність системного підходу щодо реформування засвідчені даними результатами опитування громадяни. На їх думку успішність судової реформи залежить від комплексного впливу низки чинників, до числа яких відносять: суспільно-політичні зміни, реформи органів державної влади, виконання судових рішень, реформування прокуратури, органів досудового слідства, адвокатури, правничої освіти, зміни правосвідомості громадян, запровадження єдиних стандартів правничої професії. Підтримання змін найчастіше зумовлена потребою подолання корупції, покращення системи правосуддя, забезпечення верховенства права і справедливості.

З цього приводу С. Шелест зауважує, що відновити довіру до судової влади вкрай важливо,

що є спільною справою усіх. Тому що у звіті по результатах дослідження відзначається, що низький рівень довіри до судів є наслідком вкрай низького рівня довіри до державних органів загалом – державному апарату не довіряють 76,6% опитаних [27].

Крім цього, Програма USAID «Нове правосуддя» у період із лютого по березень 2021 року проводились національні опитування стосовно довіри до гілок влади, в тому числі і судової, до суспільних інститутів, незалежності та підзвітності суддів, наявності корупції у судовій системі та готовності інформувати про її прояви.

Також, рівень довіри суттєво знизився до судової гілки влади та інших гілок влади в Україні і у правників із досвідом взаємодії із судами. Так, 40% повідомили, що вони довіряють лише тим судам, в яких здійснювали представництво в суді, а 27% заявили про довіру до судової гілки влади загалом. Тут слід зауважити, що за результатами попереднього опитування правників, яке було проведене Програмою USAID «Нове правосуддя» у 2019 році, були зафіксовані вищі показники щодо рівня довіри, зокрема, 44% довіряли судовій системі загалом, а 56% довіряли окремим судам [19].

Таким чином, сьогодні опитування стали частиною національної системи оцінки роботи суду, широке запровадження цієї методології у комунікативну діяльність інших органів влади ще попереду.

У традиційному розумінні суд являється спеціальним державним органом, основною функцією якого є функція здійснення правосуддя. Суд має здійснювати як функцію судово-конституційного контролю, так і функцію правосуддя.

Дослідник Ю.Ю. Рябченко з цього приводу зазначає, що зміст правосуддя характеризується лише в нерозривному зв'язку з поняттям судової влади. Властивості та специфіка правосуддя значною мірою зумовлюються властивостями та специфікою судової влади, оскільки правосуддя розглядається лише як форма її реалізації [22, с. 224].

Отже, правосуддя – це діяльність суду, що здійснюється в процесуальній формі з метою кінцевого усунення правових конфліктів, шляхом захисту порушених або оскаржених прав і законних інтересів, як реалізації його виняткового повноваження.

Варто відзначити, що в процесі легітимації судової влади роль суду може проявлятися як в процесуальній діяльності, так і поза процесуальній діяльності.

Так, для здійснення правосуддя законодавець передбачає максимально деталізовану процедуру (процесуальну форму), яка є гарантом реалізації процесуальних принципів. Сучасні дослідники проблем правосуддя також відзначають як основну відмінність правосуддя процесуальну форму, в рамках якої воно здійснюється.

Що стосується позапроцесуальної діяльності, то в межах нашого дослідження ми акцентуємо увагу на донесенні інформації щодо діяльності та значення суду через соціальні мережі, сайти, телеграм канали, тобто в межах прямої комунікації із суспільством без посередників.

Тут варто відмітити, що зміст якості легітимності значно ширший, ніж законності, оскільки включає не лише відповідність вимогам закону судової влади, а й процесуально невизначене, неформальне ставлення до судової влади та її рішень суспільства. Для прикладу, судді, які практикують, відзначають значне збільшення звернень громадян до суду, пояснюючи це виявом довіри населення судової влади та ознакою зміцнення її ролі. У ЗМІ, поряд із цим, часто висвітлюються у діяльності суду саме негативні моменти, висловлюються негативні оцінки щодо судових рішень. І як результат у населення формується стійке уявлення про недоліки в роботі судів, непрофесіоналізм та необ'єктивність суддів, поряд із зазначеним зростанням довіри до суду, породжуючи при цьому загальне негативне враження від діяльності судової влади. При ігноруванні рішень суду, небажанні виконувати приписи даної гілки влади простежується і нелегітимність судової гілки влади. В даному аспекті актуальності набуває питання інформаційної доступності суду, запровадження комплексних заходів судової політики щодо формування у спільній свідомості членів товариства позитивного іміджу суду. Вважаємо, що така робота сприятиме формуванню легітимності судової влади.

Рівень довіри громадськості до судової влади значною мірою залежить від ступеня прозорості судової системи та від інформаційної політики. Для громадян, представників засобів масової інформації, юристів, громадських активістів та інших зацікавлених осіб важливо отримувати інформацію від суду і не менш важливо, щоб ця інформація була доступною, повною та зрозумілою.

Слушною з цього приводу видається позиція В.С. Стефанюка та Ю.А. Клімашевської, які вважають, що одним із дієвих засобів в наш час підвищення ефективності роботи будь-якої

установи вважається широкомасштабне застосування нових інформаційних технологій. Сучасні засоби комп'ютерної техніки та техніки зв'язку разом із новими технологіями вводу, обробки і збереження інформації надають можливість не тільки на основних виробничих процесах, а й при прийнятті рішень значно підвищити продуктивність праці та якість результату. З цього приводу Верховний Суд України не є винятком і досвід доводить, що впровадження засобів автоматизації суттєво поліпшує діяльність майже всіх ланок нашої установи [23].

З цього приводу Р.І. Кирилук у своїй роботі зазначає, що діяльність по забезпеченню судів варто сприймати як сукупність певних видів діяльності уповноважених суб'єктів, яка спрямована на повагу до інших прав і свобод, на створення належних умов для реалізації кожним права на справедливий суд [10, с. 42-48].

На думку В.А. Раца, завдання інформаційного забезпечення діяльності судів обумовлене інформаційними потребами, які визначаються в якості певного стану суб'єкта предметної діяльності, що виникає у зв'язку з необхідністю отримання відомостей, потрібних для вирішення предметних задач. Призначення інформаційного забезпечення діяльності судів обумовлює необхідність дотримання вимог (принципів), які до нього висуваються [20, с. 112].

Слід відзначити, що для моніторингу судової галузі найзручнішим для цієї роботи є Інтернет з електронними сервісами (для прикладу можна назвати такі як, Google-сповіщення (<https://www.google.com/alerts?hl=uk>); соціальна мережа Facebook (до речі, Верховний суд має свою особисту сторінку, на якій висвітлюються останні події, що стосуються його роботи (<https://www.facebook.com/supremecourt.ua/>); Агрегатор новин програма RSSOwl (<http://www.rssowl.org/> тощо).

До їх числа можна віднести і такі, як: прес-служба суду, комунікаційна стратегія, медіа-заходи (брифінг, прес-кава, прес-конференція), транслявання судових засідань технічними засобами суду тощо.

Таким чином, виходячи з наведених міркувань, можна зробити висновок, що інформаційне забезпечення, як метод організації функціонування судової системи, є основою розвитку транспарентності судової системи загалом та її складових: гласності, доступності, відкритості, прозорості зокрема.

Що стосується питання позиціонування піару суду, то окремі дослідники відзначають,

що у законодавстві України не встановлено стандартів формування комунікаційної стратегії для органів державної влади. За їх твердженням, чинні комунікаційні стратегії судів, зазвичай, розроблено на основі зразку комунікаційної стратегії, враховуючи норми чинного законодавства, а також враховуючи досвід співпраці Ради суддів України з Проектом агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Справедливе правосуддя» [1, с. 225].

Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» передбачалося створення Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) [15].

1 грудня 2018 року на офіційному веб-порталі «Судова влада України» та в газеті «Голос України» Державна судова адміністрація України оголосила про створення та забезпечення функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Рішенням Вищої ради правосуддя від 10 травня 2018 року № 1370-1/0/15-18 було утворено Постійну комісію Вищої ради правосуддя з питань Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи з метою організації взаємодії органів системи правосуддя щодо розробки та запровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи [17].

В Україні 26 травня 2021р. набув чинності закон № 1416-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» [16].

Так, згідно до ЄСІТС покликана підвищити шляхом впровадження сучасних технологій у повсякденну діяльність суду, ефективність їх діяльності. Крім цього завданням ЄСІТС є спрощення процедури комунікації між представниками і громадянами-учасниками судових у взаємовідносинах із судовими органами, роблячи, при цьому для громадян більш простими, зручними та доступними судові процедури.

Така система має діяти в судах, Раді суддів, Вищій раді правосуддя, Державній судовій адміністрації, Вищій кваліфікаційній комісії суддів, на підприємствах, що належать до сфери правосуддя, Національній школі суддів України.

Саме такі напрямки та заходи покращення доступу до правосуддя визначені у Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки,

затвердженої указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021 [18].

Термін «зв'язки з громадськістю» або «public relations PR» ототожнюється і зі сферою наукових знань, що досліджує цю діяльність, і з конкретними структурними підрозділами, що взаємодіють з громадськістю.

Під зв'язками з громадськістю в органах правосуддя, на думку Н. Торхової, варто розуміти управлінську діяльність з питань організації та забезпечення функціонування моделі багатовекторної інтерактивної комунікації суду з громадськістю та ЗМІ, яка передбачає створення партнерського діалогу на паритетних засадах, але враховує ряд обмежень, встановлених у чинному законодавстві та пов'язаних з реалізацією громадян та доступом до певної інформації, що зумовлено специфікою суду як органу, який здійснює правосуддя та за законом є незалежним від будь-якого зовнішнього впливу [25, с. 50].

Так, найбільш популярний шлях здійснення зв'язків із громадськістю в органах правосуддя України на сучасному етапі – через PR-фахівця у штаті органу влади або через утворений у структурі органу влади відділ (підрозділ, управління) зв'язків із громадськістю, який має подвійне підпорядкування в умовах закріпленого у законодавстві розподілу управлінської діяльності – наприклад, в органах судової влади, прес-секретар зазвичай підзвітний і керівнику апарату суду, і голові суду.

Наразі лише в деяких судах організовано роботу двох працівників, які виконують функції прес-служби. Найбільш популярною формою залишається прес-служба, яку уособлює один працівник (прес-секретар чи фахівець із забезпечення зв'язків із громадськістю та ЗМІ).

Важливі кроки для розвитку діалогу між органами правосуддя та суспільством зробили Рада суддів України та Вища рада правосуддя: запровадження посад прес-секретарів у судах, створення Прес-центру судової влади. Однак ці заходи не усунули потреби у системному підході до управління зв'язками з громадськістю на професійній основі.

Варто відзначити, що важливість заохочення судових інститутів до активної, «просвітницької» ролі в інформуванні громадськості була відзначена в Європі ще у 2005 році – у висновку № 7 Консультативної ради європейських суддів (КССС) щодо «Правосуддя та суспільство» до уваги Комітету Міністрів Ради Європи [3]. На думку КССС, викладеного у пунктах 15, 16

Висновку № 7, суди мають діяти також як «спікери», «посередники» та ініціатори освітніх програм та заходів, які не залежать від діяльності ЗМІ та/або дій, відповідальність за які покладена на інші установи.

Що стосується проведення просвітницької роботи судів, то для прикладу можна відзначити роботу Зарічного районного суду м. Суми, активна комунікаційна робота якого направлена не лише на журналістів, які поширюють згодом інформацію про суд через власні ресурси. У суді регулярно проводяться зустрічі та круглі столи з представниками різних юридичних професій, де обговорюються новини судової практики та рекомендації вищих судів щодо конкретної категорії справ, новели законодавства, судова реформа. Проведено цілий ряд зустрічей з метою інформування громадськості про початок роботи підсистеми «Електронний суд», а 15 січня 2019 року на телеканалі UA:Суми вийшла передача, в якій участь взяли і працівники суду, обговорювали питання роботи підсистеми «Електронний суд», переваги її використання та було роз'яснено порядок реєстрації в підсистемі. До основних форм взаємовідносин із школярами та студентами, які використовує Зарічний районний суд м. Суми, віднесено лекції, проведення модельних судових засідань, які сприяють їх активізації навчально-пізнавальної діяльності, пропагування доступності суду та підвищення якості підготовки майбутніх фахівців[9].

Ми вважаємо, що перспективними напрямками імплементації в Україні світового досвіду управління взаємодією судів із громадськістю також є створення спеціальних органів для впровадження комунікативної політики та відповідних професійних організацій, розвиток методології використання програм охоплення, використання цифрових та медійних технологій.

Важливе значення також в сфері легітимації судової влади має запровадження інституту судді-спікера.

Так, як зазначає І. Біла-Кисельова у своїй роботі, що інститут судді-спікера вдало запроваджено у судовій владі України, що постійно вдосконалюється і переймає досвід зарубіжних судових інституцій у сфері комунікацій у зв'язці «суд – особа, яка звернулася за захистом своїх прав» [3, с. 29].

На позитивний крок щодо запровадження посади судді-спікера звертає у своїй роботі і О.О. Овсяннікова, яка зазначає, що судова влада стає з кожним роком більш відкри-

тою із запровадженням посади судді-спікера [14, с. 193].

Таким чином, суддя-спікер може бути уповноважений спілкуватися із засобами масової інформації, надавати свої коментарі щодо новел законодавства або роз'яснювати вимоги діючого законодавства в тій чи іншій його частині. Як показує практика, такі коментарі не завжди бувають із приводу законодавства чи просто цікавих окремих кримінальних, адміністративних, господарських чи цивільних справ, які розглядаються судами. А тому для забезпечення об'єктивного висвітлення суддям-спікерам необхідно бути добре обізнаними у справах, що перебувають у провадженні суду, які мають загальносуспільне значення.

Висновки. Узагальнивши вищевикладене, можна зазначити, що суд – це значущий для зацікавлених сторін державний публічно-правовий інститут, який при вирішенні спору приймає загальнообов'язкове рішення як неупереджений посередник, який забезпечує виконання взаємних для громадян та держави зобов'язань на засадах норм права.

В процесі легітимації судової влади роль суду може проявлятися як в процесуальній діяльності (через здійснення правосуддя), так і поза процесуальній діяльності (через соціальні мережі, сайти, телеграм канали, тобто в межах прямої комунікації із суспільством без посередників).

Простежується велика роль суду в процесі легітимації судової влади. Адже чим вища легітимність діяльності суду, тим більшою буде кількість звернень з боку населення до нього, і навпаки. Першооснова легітимності судової влади пов'язана із загальним рівнем розвитку права, збалансованістю судово-правової політики, якістю правосвідомості конкретного народу, а також з порядком формування судів та самостійністю, незалежністю та неупередженістю суддів, законністю їхньої діяльності.

З метою підвищення ролі суду усіх рівнів у суспільстві вважаємо за доцільне здійснення таких дій:

– миттєве розміщення важливіших судових рішень в мережі Інтернет. Своєчасне та якісне авансування судових слухань та наступне розміщення рішень по найбільш цікавих для ЗМІ справах у мережі Інтернет, що тим самим значно полегшить орієнтування преси в океані рутинного судочинства, продемонструє заінтересованість судів у зверненні уваги громадськості до своєї роботи;

– формування єдиної судової практики, яка має на меті забезпечити належну якість здійснення правосуддя, а також забезпечення доступності правосуддя для суспільства;

– чітка та злагоджена внутрішня організація роботи суду, включаючи створення сильних органів управління судовими інстанціями, позбавлених впливу виконавчої влади на свою діяльність;

– використання в роботі комунікативних механізмів, тобто комунікаційна діяльність судів має бути спрямована на запобігання та випередження інформаційних запитів сторін, а також на розробку стратегій спілкування через ЗМІ, Інтернет, представників громадських організацій, що тим самим сприятиме діалогу з суспільством, і покращуватиме імідж судової влади як відкритої до спілкування організації;

– узаконення правового «лікбезу» (регулярне проведення концептуальних бесід представників судів різного рівня із журналістами про принципи функціонування системи правосуддя, існуючі об'єктивні обмеження в передачі інформації тощо) з метою запобігання помилок у публікаціях, які не сумісні з високим статусом видання;

– з метою удосконалення інституту спікерів необхідним є визначення чіткої стратегії розвитку між суддею-спікером та ЗМІ.

Загалом підвищення рівня довіри до суду має стати одним із показників ефективності заходів реформування судової системи, які ведуться сьогодні в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андріяш В.І., Торхова Н.О. Комунікаційна стратегія як інструмент формування зв'язків з громадськістю у сфері публічного управління: особливості застосування в органах правосуддя. *Public Administration and Regional Development*. 2018. № 2. С. 217-237. URL: <file:///C:/Users/Win7/Downloads/78-Article%20Text-27-1-10-20190303.pdf>
2. Бистрицький Є. Легітимність як дієве філософське поняття. *Філософська думка*. 2009. № 5. С. 49–59. URL : <http://bystrytsky.org/legitym.htm>
3. Біла-Кисельова А. Запровадження інституту судді-спікера в Україні. *Слово Національної школи суддів України*. 2016. № 2(15). С. 22-31. URL: http://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2016_2_15/Bila-Kyseliova%20A.%20Zaprovadzhennia%20instytutu.pdf
4. Бочаров А. Легітимність і людська ситуація. *Філософська думка*. 2009. № 5. С. 34–47.
5. Бринцев В.Д. Стандарти правової держави: втілення у національній моделі організаційного забезпечення судової влади : монографія. Х. : Право. 2010. 464 с.
6. Висновок № 7 (2005) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради

Європи з питання «Правосуддя та суспільство». URL: https://court.gov.ua/userfiles/visn_7_2005.pdf

7. Грудцына Л.Ю. Судебная защита прав и свобод личности: теоретический аспект. *Законодательство и экономика*. 2003. № 8. С. 70-77.

8. Давыдов Ю.Н. Легитимность. Современная западная социология: Словарь. Москва, 1990. С. 156–157.

9. Зарічний районний суд м. Суми. Активна інформаційно-просвітницька робота – запорука довіри до судової влади. URL: https://zr.su.court.gov.ua/sud1805/pres-centr/analiz/analiz_2019

10. Кирилук Р. Про сутність категорії «організація забезпечення» щодо діяльності судів. *Публічне право*. 2012. № 2. С. 42–48.

11. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

12. Кравченко В.В. Конституційне право України : навч. посіб. вид. 6-ге. випр. та допов. Київ: Атіка. 2008. 592 с.

13. Музыка І.В. Легітимність як політико-правове поняття [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2009. - 790 с.: іл.. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Legitimnist_ponyattya

14. Овсяннікова О.О. Посада судді-спікера: міжнародний досвід та особливості впровадження в Україні. *Право і суспільство*. 2017. № 4. С. 186-193. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/4_2017/part_1/34.pdf

15. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII. *Відомості Верховної ради України*. 2017. №48. Ст. 436. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>

16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Закон України від 27 квітня 2021 року № 1416-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 27. Ст. 232.

17. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи від 17.08.2021 № 1845/0/15-21: рішення Вищої ради правосуддя. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>

18. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки: указ Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text>

19. Програма «Нове правосуддя». Результати опитування стосовно довіри до судової гілки влади, суддівської незалежності та підзвітності, сприйняття корупції та готовності повідомляти про її прояви. URL: <https://newjustice.org.ua/uk/novini/rezultati-natsionalnih-opituvan-naselennya-ta-pravnikov-yaki-ye-uchasnikami-sudovih-provazhshhodo-doviri-do-sudovoyi-gilki-vladi-suddivskoyi-nezalezhnosti-j-pidzvitnosti-spriynyattya-koruptsiyi-ta/>

20. Раца В.А. Гносеологічний аспект поняття «інформаційне забезпечення діяльності судів». *Вісник*

кримінального судочинства. 2016. № 4. С. 109-115. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/4_2016_Ratsa.pdf

21. Реєнт О.П. Проголошення ЗУНР: проблема легітимації. Український історичний журнал. 2009. № 1. С. 4-11.

22. Рябченко Ю.Ю. Роль суду в доказовій діяльності в сучасному змагальному цивільному судовому процесі. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 222-230. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_1/37.pdf

23. Стефанюк В.С., Клімашевська Ю.А. Інформаційні технології в діяльності Верховного суду України. URL: [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/12E577C32BFC21E8C2257AF4003A82B5](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/12E577C32BFC21E8C2257AF4003A82B5)

24. Судова влада в Україні: історичні витоки, закономірності, особливості розвитку. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1458-9/978-966-00-1458-9.pdf>

25. Торхова Н. Управление связями с общественностью в судах Украины как многоаспектный комплексный процесс. *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*. 2019. №4 С. 47-66. URL: <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/25386/1/03-Torkhova.pdf>

26. Українець О. Легітимація судової влади: підходи до дефініції. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 296-301. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/2/53.pdf>

27. Шелест С. Довіра до суду: міфи і реальність. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3162349-dovira-do-sudu-mifi-i-realnist.html>

Українець О.Б. РОЛЬ СУДУ В ПРОЦЕСІ ЛЕГІТИМАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Стаття присвячена розгляду питання перегляду існуючих наукових позицій щодо ролі суду в процесі легітимації судової влади.

У статті розкриваються та характеризуються різні наукові погляди щодо поняття «суд», «судова влада», «правосуддя».

Аргументовано, що поняття «судова влада», «суд» і «правосуддя» подібні між собою, але не тотожні, тому що виконують своє власне призначення та розташовується у власній площині.

Проаналізовано, що однією із найважливіших функцій судової влади – це здійснення правосуддя, тобто виробленої в процесуальному порядку правозастосовної діяльності суду з розгляду та вирішення цивільних, адміністративних та кримінальних справ, а також господарських спорів з метою охорони прав та інтересів громадян, організацій та держави. Виняткова компетенція судової влади - здійснення правосуддя.

Виділено результати соціологічного дослідження «Ставлення громадян України до судової системи», а також національні опитування, проведені Програмою USAID «Нове правосуддя», які стосуються довіри до гілок влади, включаючи і судову, суспільних інститутів, незалежності та підзвітності суддів, наявності у судовій системі корупції та готовності інформувати про її прояви.

На підставі аналізу автором аргументується твердження, що легітимність влади – це властивість, що характеризує ступінь узгодженості між панівними та підвладними суб'єктами і показує ступінь довіри до судової влади з боку суспільства, його згоду на дану владу, готовність до виконання її судових рішень (наказів).

Автором обґрунтовано, що правосуддя – це діяльність суду, що здійснюється в процесуальній формі з метою кінцевого усунення правових конфліктів, шляхом захисту порушених або оскаржених прав і законних інтересів, як реалізації його виняткового повноваження.

Обґрунтовано, що в процесі легітимації судової влади роль суду може проявлятися як в процесуальній діяльності так і поза процесуальній діяльності (тобто донесення інформації щодо діяльності та значення суду через соціальні мережі, сайти, телеграм канали, тобто в межах прямої комунікації із суспільством без посередників).

Ключові слова: суд, судова влада, правосуддя, легітимація, роль.

Ukrainets O.B. ROLE OF THE COURT IN THE PROCESS OF JUDICIAL LEGITIMACY

This Article is dedicated to investigation of the current scientific views on the role of the court in the process of judicial legitimacy.

The Article demonstrates and characterises different scientific views on the conceptions “court”, “judicial power”, and “justice”.

It has been well-grounded that the notion “judicial power”, “court” and “justice” are very similar, but they are not equal because each of them serves its own purpose being placed at its own area.

It has been analysed that one of the most important functions of the judicial power is execution of justice, thus being worked out in the procedural order of law administration court activity in hearing and deciding of civil, administrative and criminal cases as well as civil disputes with the aim of protection of rights and interests of citizens, organizations and the state. Execution of justice is the sole competence of court power.

It has been highlighted the results of social research “Attitude of the citizens of Ukraine to the judicial system”, and also national survey made by “New justice” USAID Program, related to trust of social institutions to the branches of power, including judicial, independency and accountability of judges, corruption in the judicial system and readiness to inform on such cases.

Based on the analysis, the author has grounded the statement that legitimacy of power is a feature that characterizes the level of consolidation between the governing and subordinate subjects and demonstrates the degree of credibility of the society to judicial power, its consent to such power, and readiness to execute its court decisions (orders).

It has been established that the scope of the quality of power legitimacy is much broader than its lawfulness, since it includes not only compliance with the requirements of judicial legislation, but also undetermined and informal attitude in terms of procedure of the society to court power and its decisions.

The author has grounded that justice is a judicial activity executed in procedural form aiming at final legal conflict resolution by means of protection of violated or appealed rights and lawful interests as implementation of its exclusive power.

It has been analysed that in the process of judicial legitimacy the role of the court can be exercised both in the procedural activity and beyond the procedural activity (i.e. sharing information on the activity and meaning of the court through social networks, websites, and Telegram channels in the course of direct communication with the society without mediators).

It is determined that informational accessibility of the court and implementation of complex measures of judicial policy for creating a positive image of court in social consciousness of the society becomes a critical issue.

It is proved that the degree of credibility of the society to judicial power heavily depends on the level of transparency of the judicial system and information policy. For citizens, representatives of mass media, lawyers, civil activists and other persons of concern it is equally important to receive information from court and such information to be accessible, complete and understandable.

It is defined that creation of special bodies for implementation of communication policy and relevant professional organizations, development of methodology of coverage programs use, use of digital and media technologies are the promising incentives of implementation of the international management experience in communication of judges with the society in Ukraine.

Key words: court, judicial power, justice, legitimation, role.